

ראיון עם צבי צור – תל-אביב

מראיין: בועז לב טוב

תאריך: 16 באוגוסט 2001

מפענחת: אסנת בראל

קטע על 67' והגרעין מתוך הריאיון עם צור.

ב. השאלה השנייה שנוגעת למה שאני רוצה להמשיך אתו. הוא מסית אותנו קצת, בעצם רוב מה שתיארת עד עכשיו זה היחסים עם צרפת. בעצם פה הנושא של הציוד מצרפת, כל ההיבט הצרפתי, על הפרשה עם הצרפתים. בשנים האלה כשאתה עוזר שר הביטחון כבר, הולך ועולה המעמד של הקשרים עם ארה"ב. זה נושא בפני עצמו, שגם בו בטוח אתה היית מעורב בהרבה דברים. הייתי רוצה להתייחס לדברים מסוימים שגם קשורים ליצחק רבין כשגריר. אבל, מה שמלווה את הנושא האמריקאי ביחסים עם אמריקה ומאפיל אולי על השנים האלה, זה באמת הסוגיה הקשה הגרעינית, שכל הזמן, זה מתחיל עם קנדי ונמשך עם ג'ונסון. באמת הופך להיות משהו שמפריע אולי להתקרבות המלאה עם ארה"ב. וכל הזמן איך מגיבים בארה"ב. אלה דברים שאני בטוח שאתה טיפלת בהם. אני מבין שהיכולת לך לספר היא מוגבלת. אבל בגבולות שנראה לך בכל זאת. וזה מתחיל בסוגיה הזאת של ערב ששת הימים, וזה עולה ממספר כיוונים. זה גם מופיע כבר, אבנר כהן כתב את זה במאמר, שמעון פרס כתב את זה בזיכרונותיו אפילו בנושא מסוים, ויובל נאמן סיפר את זה בראיון. וזה השאלה שאנחנו ערב ששת הימים, יש בכל זאת חרדה די רצינית. תוכנית הגרעין, לפי כל הסימנים, עדיין במצב די התחלתי. ובכל זאת עולה הרעיון לעשות איזה שהוא איתות על היכולת המסוימת הגרעינית שיש לנו, כדי לשכנע את הצד השני שבכלל לא כדאי להם, מה שנקרא, להתעסק. יובל נאמן מספר שזה עשה, ופרס מספר שזה עלה. זה עלה בתחילת תקופת ההמתנה, ואשכול הוריד את זה. ואחר כך שמעון פרס מספר, כשדיין נכנס לתפקיד שר הביטחון, הוא אישית, הוא מספר, בא אליו, מתוך המעורבות הגבוהה בתפקיד של שמעון פרס בשלב הזה, והציע לו את זה עוד פעם. והוא ? אומר: בעצם יכולנו ככה למנוע את המלחמה, אם היינו עושים את זה. אתה יודע

צ. כן, זה אני כן בקי

ב. אני בטוח שאתה בקי

צ. לזה הייתי אחראי באותה תקופה, ברור שאני בקי. לא יודע רק מה להגיד לך. אתה שאלת שתי שאלות. אחת על ארה"ב

ב. על ארה"ב נדבר בהמשך. אני רוצה להתחיל בזה, זה גם קשור לארה"ב. כל הזמן נשאלת השאלה מה להגיב ? לארה"ב ולדרישות שלה בתחום הגרעיני

צ. אני רוצה לומר לך כאן, זה קשור ולא קשור. אנחנו התחלנו לקבל ציוד מהאמריקאים ב-1961, קיבלנו את האישור הראשון להוקים. ההנמקה האמריקאית הייתה: אנחנו ניתן לכם ציוד להגנה פסיבית. ההוקים, שזה היה בשבילנו דבר אדיר, מערכת נשק סופר מתקדמת של אותם הימים, קיבלנו מהאמריקאים את האישור ב-1961 והזה הגיע ארצה, אני חושב ב-1963. זה הגיע ארצה והתארגנו כאן עם זה. הם נתנו לנו כל הזמן נשק בלי כל קשר לנשק גרעיני, במשורה. הסיבה, לפי דעתי, בהחלט לא הנשק הגרעיני. לא שזה לא הוסיף באיזה שהוא מקום

..... אבל המדיניות של משרד החוץ האמריקאי הייתה פרו-ערבית בולטת. כוח הלובי היהודי היה בהתארגנות. זה לא היה מה שהוא היום, או מה שהוא היה לפני שנה. היום הוא גם כן קצת פחות. השלטון הוא שלטון יותר נפטי, יותר טקסני מאשר נוסח קלינטון. כלומר, היו שמה אנטי בולט לעזרה מסיבית לישראל. ונתנו במשורה, לאט לאט

כשהגענו לששת הימים, בלי כל קשר לנושא הגרעיני. דבר כזה לא מתארגן מהיום למחר. פתאום נותנים לך את כל המטוסים וכל דבר. קיבלנו מטוסים לפני. אבל כל מטוס, ה'סקייהוק' היית הולך ומנהל משא ומתן. מנהל משא ומתן עם השלטון, מנהל משא ומתן עם בחברה, מנהל משא ומתן עם הבנקים. אז הרי לא קיבלנו הכל חינם. זה היה תהליך איטי, זה התפתח לאט לאט

? ב. בזה אתה מטפל באופן מלא

צ. בזה אני מטפל באופן מלא. לכן אני מסביר לך, זו הערכה, זה לא ידיעה. אני לא חושב שהנושא הגרעיני קבע...את הקצב. הנושא הגרעיני לא הוסיף לנו כאן

ב. היה שלב בסתיו 1968 שג'ונסון לקראת הבחירות, ואז יש לחץ לחתום על אמנה. ואז הוא אומר: חמישים פנטומים מעוכבים באופן ברור ?

צ. נכון, אבל הבעיה הייתה למצוא את נוסחת הפלא שאפשר יהיה להשתמש בה. ואז המציאו את הנוסחה שאנחנו לא נהיה הראשונים טו פרודיוס את הנשק הגרעיני במזרח התיכון. וזו נוסחה שהאמריקאים קיבלו, והם חיים אתה עד היום. הם לא רוצים שתיגע בזה והם לא רוצים שתשנה אותה, הם לא רוצים שתבלבל את הראש, ואל תגיד שיש לך יותר ויש לך פחות. הם חיים טוב עם הנוסחה הזאת. זו נוסחה שנתפסה בתקופת גולדה-ג'ונסון, אולי אשכול לפני גולדה. וככה חיים מאז ועד היום. כמה זה השפיע על לתת יותר או פחות ? בוא נגיד שהגיויני לחשוב שקצת השפיע. אני לא חושב שזה קבע. גורמים אחרים פה קבעו. היחסים הקבועים עם מדינות הנפט, עמדת משרד החוץ אז, היא השתנתה במשך הזמן, אי התארגנותו של הלובי היהודי שלקח לו זמן להגיע לעוצמה שהוא הגיע אליה עם אפא"ק מאוחר יותר. הכל השפיע

...מה שפה אתה מספר על בוא ניתן התראה ל

? ב. איזה פיצוץ מבוקר

צ. זה בסך הכל קשקוש. שמעון פרס מאד אפשרי שהציע דבר כזה, ויכול להיות שמישהו אחר מילה. ואם היום יכניסו את תת-אלוף יאצה לבית-סוהר זה בגלל זה שהוא דיבר על דברים כאלה מיד אחרי ששת הימים. אבל אני לא חושב שהיה בזה את האמת. כשאני באתי למשרד היה לנו כבר מה שהיה לנו. זה לא היה לנו מה ש... אבל לא ידעת בדיוק אם יכולים לעשות עם זה הפגנה או לא

? ב. השאלה אם לא הלכו לברר מה מצבנו

צ. אני מינתי ועדה, ובדיוק פה הסתבך יאצה. מינתי ועדה של שני אנשים. הועדה לאנרגיה אטומית, ואת יאצה שהיה ראש המו"פ

? ב. הוא מהצד של צה"ל

צ. נדמה לי שהוא היה ממשרד הביטחון, אבל יכול להיות שהצד של צה"ל. לבדוק בדיוק אם אפשר לעשות משהו, לא לעשות משהו. כמובן שדיברנו על ניסוי. בדקנו את הצד הטכני של העניין. לא בדקנו את הצד הפוליטי, שלא היה שום היגיון, לפי דעתי, לעשות אותו. אם שמעון פרס ברצינות הציע הצעה כזאת - זה נראה לי תמוה. הוא לא יכול היה להציע את זה למשה דיין, כי משה דיין לאחר שש שעות של מלחמה, כבר היינו אחרי המלחמה

ב. לא, הוא אומר שמיד בראשית יוני, עוד ל